

Prædiken af Morten Munch
11. s. e. trin / 27. aug. 2017
Tekst: Luk 18,9-14

NÅDENS OPHØJELSE

Kontrasten - høj og lav

Vores kultur ophøjer de stærke og de succesfulde. Det værdisystem vender Jesus rundt på i dagens tekst, ligesom han gør det ved en række andre lejligheder.

Jesus bruger kontraster for at få sin pointe frem. Den mest respekterede stilles i forhold til den mindst respekterede. Den ene så man op til: Farisæeren som religiøst forbillede og respektabel idealist. Den anden så man ned på: Tolderen, en overløber til besættelsesmagten for at få økonomisk vinding.

De står i to helt forskellige verdener socialt og religiøst. Den ene havde sin faste plads i templet, hvor han blev mødt med anerkendende blikke. Den andens tilstedeværelse i templet fremkaldte forargede og mistænksomme blikke: Hvad laver han dog her?

Målgruppen for Jesu fortælling er dem, der regnede sig for at være blandt den første gruppe, inderkredsen af det gode selskab, og følte sig hævet over andre mennesker.

Læg mærke til indledningen: "Til nogle der stolede på, at de selv var retfærdige og foragtede alle andre fortalte Jesus denne lignelse".

Jesus taler ikke *om* dem, men *til* dem. Der er tale om *tiltale*, ikke *omtale* eller *bagtale*. Han ser dem ind i øjnene, mens han taler.

Pointen – moralismens fare

Og hvad er så pointen, som de og vi skal høre? Bl.a. det overraskende at vores 'gode' sider, fx moralsk styrke og iver for at gøre det rette, kan distrahere og fjerne os fra Gud og mennesker.

I løbet af få sætninger når farisæeren at sige 'jeg' fire gange. Se, hvad jeg har udrettet. Han bekræfter sig selv i at være mere end andre.

Han har en øjensygdом; en stolthed der gør andre til kulisser, der tjener til at fremhæve hans egen succes.

Han ser ikke, at han og toldereren er ligemænd overfor Gud!

I virkeligheden er de begge afhængig af noget tredje: Guds gavmilde nåde. Det er den øjensalve, han har brug for at bade sine øje i – ligesom vi alle har det.

Farisæeren ser ikke toldereren som et menneske, han kan møde, tale med, lære noget af – han ser kun afstanden og bekræftes i selv at være på rette vej. Men det er netop det, han ikke er, ifølge lignelsen.

Han er på vej væk fra både Gud og mennesker.

Han er så optaget af sit forhold til Gud, at han overser, at det forhold ikke kan skilles fra forholdet til medmennesket.

Farisæeren takkede Gud, fordi han ikke var som toldereren – og vi takker måske Gud, fordi vi ikke er som farisæeren: At vi ikke er regelryttere og fordømmende moralister – "vi er, Gud være lovet, hævet over den slags smålighed og farisæiske hykleri".

Vi ser ikke, at vi gør det samme, med lidt ændrede kulisser.

Glæden over ikke at være som de andre er en falsk glæde, og den er som regel kortvarig. Straks vi er iblandt nogle, som vi føler os underlegne overfor, er det depressionen over ikke at være som de andre, der melder sig.

Selvretfærdighed og selvdudslættelse ligger ikke langt fra hinanden. Præstation og skam er hinandens tvillinger.

I et præstationssamfund som vores, ligger frygten for at falde igennem lige under præstationsoverfladen. Derfor kan følelser af over- og underlegenhed veksle med vejrets hastighed.

Selvophøjelsens vej

Ser vi nærmere på farisæerens livsstil, er det en imponerende målrettethed og dedikation, han lægger for dagen. Han har det ikke bare i munden.

Han ligner de elitesportsfolk, der lige ligger et niveau over andre.

Vi kan tænke på anføreren for det danske kvindelandshold i fodbold Pernille Harder, der lige har været nomineret til titlen som bedste europæiske kvindelige fodboldspiller. Hun vandt ikke prisen, men trænerne omkring hende sagde, at hun var den sidste, der forlod træningsbanen; den der løb mest og arbejdede hårdest på en træning.

Farisæeren fastede ikke blot, som det var skik og brug blandt farisæerne, men ud over det forventede – ligesom han også gav af sin formue ud over det forventede. Af egen fri vilje. En utrolig motivation.

Han gør meget rigtigt i det ydre. Men hans sejre gør noget ved hans hjerte. Det er ikke let at opnå succes og samtidig bevare hjertet ydmygt. Der sniger sig let en bedreviden og en mereværdsfølelse ind ad bagdøren, uden at man bemærker det.

Det udgangspunkt, der sikkert i starten var selve målet for denne mand: At elske Gud og sin næste af hele sit hjerte og hele sin styrke, er (sådan forestiller jeg mig det) lidt efter lidt blevet forvandlet fra at være mål til at være middel for noget andet: At sikre sin egen position, sin egen selvfølelse, sit eget omdømme og eftermæle.

Der er i processen sket noget med hans selvbillede, gudsbillede og næstebillede.

Ydmyghedens vej

Som kontrast til farisæeren hører vi om toldereren, der ikke mener sig værdig til at løfte blikket mod himlen. Han slår sig for brystet og beder: Vær mig synder nådig.

Hvad er det forbilledlige hos toldereren? Det siges jo om ham, at han gik retfærdiggjort hjem, modsat farisæeren.

Mange har gjort tolderens sætninger til sine egne som en efterligning i det ydre. Man konkurrerer om at lyde mest ydmyg og selvudslettende i sine bønner og talemåder som et tegn på fromhed.

Det forbilledlige hos toldereren er ikke en tillært ydmyghed, men en dyb ægthed. Midt i sit livs sammenbrud, da han indser, hvad han har forvoldt andre af skade, er han på ret vej.

Uden en åndelig kapital af god livsførelse har han kun Guds nåde at sætte sin lid til – og derfor er han en god vejviser til Gud – for farisæeren og for os alle.

Han står foran Gud uden masker og forsvar – nøgen og autentisk – der hvor Gud kan transformere ham indefra.

En spiritualitet udefra og ind (som farisæerens) er et forsøg på, ved det man *gør*, at opnå accept og anerkendelse i sin inderste kerne, i det man *er*.

En spiritualitet indefra og ud (som tolderens) modtager Guds nåde i det inderste, det man *er* – og lader det forme det, man *gør*.

Tolderens ord 'vær mig synder nådig' lyder ordret: 'vær mig, synderen, nådig'. I bestemt form. Ikke én blandt mange andre. Han sammenligner sig ikke med andre. Han er én til én med Gud. Lige dér hvor Gud kan danne og forme ham efter sit billede.

Nådens ophøjelse

Til sidst opsummerer Jesus sin pointe med ordene: *Enhver, som ophøjer sig selv, skal ydmyges, og den, der ydmyger sig selv, skal ophøjes.*

Det er vigtigt at få det sidste med. Ophøjelsen ved Guds nåde.

Det er ikke meningen at den skamfulde skal forblive skamfuld. At den nedbøjede skal forblive nedbøjet. Det er en sådan slavemoral, som Nietzsche kritiserede. Det er et fejlagtigt ydmyghedsideal.

Den ydmyge skal ophøjes. Det er ikke en ophøjelse væk fra ydmygheden. Ydmyghed og ophøjelse går hånd i hånd.

Det er en ophøjelse ved Guds frie og ufortjente nåde til at være Guds elskede sønner og døtre; at kunne løfte hovedet frit gennem tilgivelsens gave; at være løftet ud af ethvert kontraktlignende forhold til Gud (som farisæeren havde); at vide sig elsket og accepteret i sin inderste kerne af Guds fuldkomne kærlighed; at vide sig indviet med krop og sjæl til at være bolig for Guds nærvær ved Helligånden.

Den, Gud ophøjer, behøver ikke at lave 'spin' for at skabe sig et image eller en plads.

Den, der står for Gud som synderen, én til én, uden behov for at sammenligne sig med andre, har som sin største glæde, at 'Gud løfter mit hoved højt.'

I Guds rige er vejen op vejen ned – og vejen ned er vejen op.

Den sønderbrudte tolder gik retfærdiggjort hjem, ikke fordi han selv var god, men fordi Gud var og er god ud over alle grænser – de grænser vi så let får sat for os selv og andre.

Amen